

En god bid af Dragørs historie atter på plads - i Dragør Lokalarkiv

Af Lis Thavlov

15. juni 2001 var en mindeværdig dag i Dragør Lokalarkivs historie. Efter mere end 90 års ophold i magasinerne på Landsarkivet for Sjælland kunne lokalarkivet afhente en væsentlig del af Dragørs ældre arkivalier. Dermed kom dette værdifulde historiske materiale tilbage til Dragør, men ikke kun det, det blev også genforenet med den del af sagerne fra det gamle byforstanderskab, som ikke kom med til landsarkivet tilbage i 1910.

I sommerens løb gennemgik arkivets personale så de gamle dokumenter og protokoller og pakkede dem i syrefri læg og arkivæsker, så de er beskyttet mod lys, støv og slid. De blev også registreret og integreret med det, som vi allerede havde på magasinet. Hele samlingen fra Dragør Byforstanderskab fylder nu ikke mindre end 119 arkivæsker eller 14 hylde-meter.

Forhistorien er følgende: Efter gennemførelsen af en ny landkommunallov i 1908 kom turen efterhånden også til Dragør. Byen havde ellers, da den første lov fra 1841 trådte i kraft, fået lov til at bibeholde sin gamle styreform, som i vid udstrækning var knyttet til dragørernes bjergning af strandede skibe.

Beliggenheden ved Øresund havde således gennem århundreder været profitabelt for byen og i vedtægterne blev det nøje præciseret, hvordan indtægterne skulle fordeles. Både byens forskellige kasser (bykassen, fattigkassen, havnekassen og skolekassen), enkerne og deltagerne i bjergningsassistancerne fik deres andel.

Men her i begyndelsen af 1900-tallet var de gode tider forbi. Man havde ikke formået at omstille sig fra bjergning sejlskibe til de tungere og større dampskibe. Privat foretagsomhed og investeringslyst havde simpelthen udkonkurreret den "kommunale" virksomhed. Det var sket langsomt i løbet af de sidste årtier i 1800-tallet og nu var det slut.

Det økonomiske grundlag for den lokale administration var dermed væk - og folk i byen havde måttet vende sig til i stadig større omfang at betale kommunale skatter. 1. april 1910 trådte den ny ordning i kraft. Inden da var der blevet gennemført valg til kommunalbestyrelsen - men det havde man nu kendt til i Dragør siden omkring 1700.

Allerede i september 1910 henvendte daværende landsarkivar *Gerhard Hornemann* sig til kommunalbestyrelsen med et forslag om, at man afleverede den ældre del af arkivet til landsarkivet for at sikre bevaringen af det - ikke kun af lokale grunde, men også fordi Dragørs gamle styreform var uden sidestykke i hele landet.

Siden det ny styre nu skulle til at opbygge helt nye administrative rutiner og have helt nye protokoller, accepterede man landsarkivets forslag. Hvordan selve overdragelsen er foregået vides ikke. Men man kan forestille sig, at Landsarkivets folk er kommet til Dragør med hestevogn - evt. med den ny amagerbane - og oppe på loftet i byens hus (det nuværende Dragør Museum) har fået

udpeget de bunker, som man har skønnet var tilstrækkeligt gamle til, at der ikke længere ville være brug for dem.

Ved ankomsten til Landsarkivet blev sagerne nødtørftigt ordnet og derefter lagt på magasin - gemt og næsten glemt indtil daværende lokalarkivar *Birte Hjorth* i 1982 udarbejdede en oversigt, som siden blev trykt og udgivet. Med den i hånden var det nu muligt at få et overblik over indholdet. Ønskede man at benytte materialet, måtte man dog henvende sig på landsarkivet.

Næsten samtidig fik lokalarkivet overdraget de arkivalier, som var forblevet i Dragør og derefter stod til rådighed for benyttelse på lokalarkivets læsesal. Med arkivets flytning til Dragørs gamle rådhus og tilbageleveringen fra landsarkivet er det hele nu under samme tag igen - i det fine hus, som Dragør fik bygget i 1914-1915 som et symbol på sin ny værdighed, og hvor lokalarkivet nu har til huse.

Det ældste af de tilbagekomne dokumenter er en skrivelse til amtmanden fra 1671, som angår forholdet mellem Dragør og Store Magleby. Desuden er der udaterede afskrifter af Hollænderbyens kongebreve helt tilbage fra 1547 - rettigheder som også var af betydning for dragørerne, idet de jo bl.a. var underlagt St. Magleby-schoutens jurisdiktion.

Den ældste protokol er fra 1707 og er den første i den lange række af regnskabsprotokoller, hvori der gennem tiden er blevet ført regnskab over indtægter og udgifter til byens fire, senere fem kasser. Forrest har fogeden endvidere til støtte for sin egen embedsførelse noteret hvilke dokumenter, der befandt sig i "byens" varetægt og endelig finder vi den første nedfældede vedtægt for havnen. Det opgøres således i 13 punkter, hvilke takster der skal betales, hvilke regler der gælder på havnen og hvad straffen er, hvis disse ikke overholdes.

At det har været muligt at få de gamle kommunale arkivalier tilbage til Dragør, skyldes en aftale mellem Statens Arkiver og Sammenslutningen af Lokalarkiver, som blev indgået i slutningen af 1999. Det har ellers hidtil været utænkeligt, at kommunalt arkivmateriale, som var blevet afleveret til det stedlige landsarkiv, blev tilbageført - også selvom det, som i dette tilfælde, drejede sig om halvdelen af et ellers velbevaret arkiv.

Desværre findes der ikke tilsvarende gammelt materiale fra Store Magleby på landsarkivet. Det gamle schoutstyres arkiv blev ildens bytte ved den store bybrand i 1821, hvor det bl.a. gik ud over skriverens gård. Det er derfor kun de igangværende protokoller, der befandt sig et andet sted, der har overlevet til nutiden. Og disse er det ikke muligt at få tilbageleveret, fordi det i vid udstrækning drejer sig om retsprotokoller, som ikke er omfattet af tilbageleveringsaftalen. Vi fik dog en mindre portion breve og andre skrivelser fra perioden 1811-1853 med hjem.

Fra Store Magleby sognekommune, som blev etableret i 1857, findes et velbevaret arkiv. Det har dog aldrig været turen omkring landsarkivets magasiner. Det er forblevet - først hjemme hos sognerådsformanden, fra 1917 på sognekontoret, fra 1960 på rådhuset og de sidste 5 år har det været i lokalarkivets varetægt.

I disse digitale tider vækker det til eftertanke, at det uden de store vanskeligheder er muligt at læse og forstå over 300 år gamle dokumenter - bevaringstilstanden er meget fin og læsbarheden begrænses kun af den snirklede håndskrift. Mens det kan blive meget svært for vore efterkommere at læse vores breve og papirer, som ligger på computere. Det lader sig næppe gøre om bare 10 år -

med mindre vi gør os nogle konkrete overvejelser vedr. formater, standarder og medier for den elektroniske lagring af "arkivalierne".